

**ΠΑΝΕΛΛΑΔΙΚΕΣ ΕΞΕΤΑΣΕΙΣ
Γ' ΤΑΞΗΣ ΗΜΕΡΗΣΙΟΥ ΓΕΝΙΚΟΥ ΛΥΚΕΙΟΥ
ΔΕΥΤΕΡΑ 4 ΙΟΥΝΙΟΥ 2024
ΕΞΕΤΑΖΟΜΕΝΟ ΜΑΘΗΜΑ:
ΑΡΧΑΙΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΠΡΟΣΑΝΑΤΟΛΙΣΜΟΥ
ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ ΘΕΜΑΤΩΝ**

Α. ΔΙΑΓΓΜΕΝΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

Πλούταρχος, Περί Αλεξάνδρου τύχης και ἀρετῆς, 6 329A-D

A1. 1. Λάθος ἵνα μὴ κατὰ πόλεις μηδὲ δήμους οἰκῶμεν ἰδίους ἕκαστοι διωρισμένοι δικαίους,

2. Σωστό «ὥσπερ ἀγέλης συννόμου νόμῳ κοινῶ συντρεφομένης»

3. Λάθος «Οὐ γάρ, ὡς Ἀριστοτέλης συνεβούλευεν αὐτῷ, (τοῖς μὲν Ἑλλήσιν ἡγεμονικῶς τοῖς δὲ βαρβάροις δεσποτικῶς χρώμενος, καὶ τῶν μὲν ὡς φίλων καὶ οἰκείων ἐπιμελόμενος τοῖς δ' ὡς ζῴοις ἢ φυτοῖς προσφερόμενος,) πολέμων πολλῶν καὶ φυγῶν ἐνέπλησε καὶ στάσεων ὑπούλων τὴν ἡγεμονίαν»

4. Σωστό «οὓς τῷ λόγῳ μὴ συνῆγε τοῖς ὄπλοις βιαζόμενος «

5. Λάθος προσέταξεν ἡγεῖσθαι πάντα... ἄλλοφύλους δὲ τοὺς πονηροὺς.

B1. Ο Πλούταρχος συσχετίζει την πολιτική του Μ. Αλέξανδρου με την ιδέα του κοσμοπολιτισμού, και ειδικότερα με την ουτοπική πολιτεία που οραματίστηκε ένας από τους θεμελιωτές του στωικισμού, ο Ζήνων ο Κιτιεύς (334-262 π.Χ.). Για να τεκμηριώσει τη σύνδεση του έργου του Αλέξανδρου με τη στωική διδασκαλία του κοσμοπολιτισμού, αποδίδει στον Αλέξανδρο την αντίληψη πως είχε θεϊκή καταγωγή και πως έπρεπε να τον σέβονται και να τον τιμούν σαν θεό «κοινὸς ἦκειν θεόθεν ἀρμοστής καὶ διαλλακτῆς τῶν ὄλων νομίζων». Πρόβαλλε την πεποίθησή του πως με την εκστρατεία και τις ενέργειές του εκπλήρωνε ένα θεϊκό σχέδιο («ἦκειν θεόθεν»), μια θεϊκή αποστολή:

α. για την επιβολή μιας οικουμενικής τάξης πραγμάτων («κοινὸς ἀρμοστής»).

β. για τη συμφιλίωση όλων των λαών («διαλλακτῆς τῶν ὄλων»).

Με αυτή του την πράξη επιδίωκε να εξασφαλίσει την υποταγή των ασιατικών πληθυσμών, που είχαν την τάση να θεοποιούν τους πολιτικούς άρχοντες, καθώς πίστευαν πως χαρακτηριστικά τους, όπως η τόλμη, η μεγάλη σωματική δύναμη, η πολεμική ικανότητα, η οξύνοια κ.ά., είναι χαρίσματα που συνδέονται με τη θεϊκή φύση τους. Η εκστρατεία του Αλέξανδρου δημιούργησε ένα οικουμενικό κράτος (που εκτεινόταν από την Αδριατική έως τον Ινδό ποταμό και από την Κασπία έως την Αίγυπτο). Το κράτος αυτό περιλάμβανε ένα πλήθος λαών με διαφορετικές γλώσσες, θρησκείες, νοοτροπίες και παραδόσεις. Ο Αλέξανδρος κατανόησε ότι, για να κυβερνηθεί αυτό το κράτος, έπρεπε να εφαρμοστεί μια πολιτική που θα γινόταν αποδεκτή από τους διαφορετικούς λαούς. Έτσι, επιδίωξε να φανεί πως συμπεριφέρεται προς όλους τους κατοίκους του κράτους του όχι ως κατακτητής αλλά ως αγαθός ηγεμόνας που επιτελεί μια θεϊκή αποστολή. Μάλιστα, το 324 π.Χ. αξίωσε και από τις ελληνικές πόλεις να τον ανακηρύξουν θεό. Φυσικά, σε κάθε περίπτωση η αξίωση αυτή ανταποκρινόταν λιγότερο ή περισσότερο στην πεποίθησή του πως η αποστολή του ήταν τόσο μεγάλη και σπουδαία, ώστε να θεωρείται θεϊκή.

Ο Αλέξανδρος παρουσιάζεται εδώ σαν να έχει σχεδιάσει και να εφαρμόζει ένα πρόγραμμα πολιτισμικής ομογενοποίησης. Πάντως, ο νέος ελληνιστικός κόσμος που προέκυψε από την εκστρατεία του Αλέξανδρου ανέδειξε καινούργιες αξίες, που υπονόμισαν τις αξίες των πόλεων-κρατών και στο ηθικό-πολιτικό επίπεδο, η ηθική

του δασκάλου του Αλεξάνδρου, του Αριστοτέλη, αντιστοιχούσε στη μικρή κλίμακα μιας πόλης και όχι στην αναδυόμενη οικουμένη.

Όντας, λοιπόν, ανοιχτός στο διαφορετικό, πίστευε ότι θα μπορούσε να συγκεράσει τις ιδιαιτερότητες κάθε λαού και να είναι ο ίδιος ο κοινός κυβερνήτης των πάντων. Επιχείρησε, μάλιστα, την πολιτισμική ομογενοποίηση υιοθετώντας και ο ίδιος περσικές συνήθειες. Προκειμένου να πετύχει τη συνύπαρξη των ανθρώπων σε μία κοινή κοσμική πόλη χρησιμοποίησε το λόγο αλλά και την επιβολή μέσω των όπλων.

Ενώ η αγάπη προς την πατρίδα συνεχίζει να θεωρείται βασικό καθήκον, ωστόσο ήδη οι Κυνικοί επαναπροσδιορίζουν τη σημασία του όρου. Καθώς το άτομο δεν προσδέεται ούτε περιορίζεται στην πόλη και τον τόπο του, ο όρος διευρύνεται, για να συμπεριλάβει ολόκληρο τον κόσμο. Η αντίληψη ότι υπάρχει ουσιαστική και φυσική σύνδεση του καθενός με την ανθρωπότητα, η προτεραιότητα της ανθρωπίνης ιδιότητας, είναι η βάση του στωικού κοσμοπολιτισμού. Σε αντίθεση με τους Ρωμαίους, οι οποίοι είχαν πάντα ως κέντρο της αυτοκρατορίας τους τη Ρώμη, κέντρο του κράτους του Αλέξανδρου δεν ήταν η Πέλλα ή γενικότερα η Μακεδονία. Αλλά ούτε στην Ασία ίδρυσε ένα μόνιμο κέντρο του κράτους. Το κέντρο του κράτους του ήταν εκάστοτε εκεί όπου βρισκόταν ο ίδιος, δηλαδή το μέρος όπου στρατοπέδευε. Άρα, πρόκειται για ένα κέντρο που διαρκώς ήταν σε κίνηση και το οποίο, εκτός από διοικητικό, πολιτικό, διπλωματικό, ήταν και πνευματικό, καθώς στο στρατόπεδο λειτουργούσε και ελληνική σχολή για τα παιδιά των ευγενών Μακεδόνων.

Η πολιτεία του Αλέξανδρου δεν είναι εθνοκεντρική, δε γίνεται διάκριση μεταξύ Ελλήνων και βαρβάρων (με την παραδοσιακή έννοια), δεν τηρείται η παραδοσιακή ομηρική ηθική που όριζε "το καλό στον φίλο, το κακό στον εχθρό", ενώ δίνεται τέλος στις πολεμικές συγκρούσεις και επιβάλλεται καθολική ειρήνη. Ενσωμάτωνε τους κατακτημένους λαούς στο κράτος του, εφαρμόζοντας ένα πρόγραμμα πολιτισμικής ομογενοποίησης. Δηλαδή, επιδίωξε να αναμείξει τους διαφορετικούς τρόπους ζωής, τα ήθη και τα έθιμα, προκειμένου όλοι μαζί να συναποτελέσουν ένα αρμονικό σύνολο, στο οποίο ο καθένας θα είχε τη θέση του. Ο Πλούταρχος θεωρούσε πως ο Αλέξανδρος οραματιζόταν ένα οικουμενικό κράτος στο οποίο όλοι οι λαοί θα ζούσαν ισότιμα και δεν θα αισθάνονταν κάποιοι ότι ήταν υποταγμένοι σε άλλους, χωρίς να λαμβάνεται υπόψη η καταγωγή, Έλλην πλέον σημαίνει ενάρετος και βάρβαρος κακός. Η ελληνικότητα αυτή γεννά πλέον καινούριες γενιές Ελλήνων με μια νέα ηθική. Ο ελληνιστικός κόσμος εξομοιώνει, στη βάση ορισμένων ελληνικών αρχών, ποικίλα έθνη.

B2. Στο έργο του Πλούταρχου "Περί Αλεξάνδρου τύχης και αρετής", ο ιστορικός προβάλλει μια εξιδανικευμένη εικόνα του Αλεξάνδρου υποστηρίζοντας ότι υλοποίησε με την οικουμενική αυτοκρατορία του τις βασικές αρχές του Στωικισμού, όπως περιγράφονται στο έργο Ζήνωνα "Πολιτεία". Ο Ζήνων όπως ο Πλάτων στη δική του Πολιτεία, κάνει τη δική του, εναλλακτική, πολιτική πρόταση για την ιδανική πολιτεία, στο πλαίσιο όμως μιας εποχής που αλλάζει. Πρόκειται, ίσως, για μία κοινότητα σοφών και ενάρετων ανθρώπων, όπου η ιδιότητα του πολίτη είναι μία μόνο πτυχή της ηθικής προσωπικότητας.

Το ιδανικό κράτος, λοιπόν, όπως το σχεδίασε ο Ζήνων, δεν αναγνωρίζει τους φραγμούς της εθνικότητας ή του ιστορικού κράτους. Η στωική ουτοπία δεν είναι παρά μία έλλογη συμβιωτική κοινότητα όλων των ανθρώπων, μία ιδανική παγκόσμια αυτοκρατορία, καθώς θα περιέκλειε όλα τα μέρη του κόσμου και θα περιελάμβανε όλους τους ανθρώπους, χωρίς να υφίστανται φυλετικές, θρησκευτικές, νομικές, πολιτικές και πολιτισμικές διακρίσεις μεταξύ τους. Ακόμη, δεν θα υπήρχε η διάκριση των πολιτών της πόλης σε ελεύθερους και δούλους, επειδή η κοινωνία της θα ήταν

ενιαία. Αυτό που θα ένωνε τους ανθρώπους δεν θα ήταν ο εξαναγκασμός των ανθρώπινων νόμων, αλλά η δική τους εκούσια συναίνεση.

Περιγράφεται λοιπόν μία κοινωνία θεμελιωμένη στην ισότητα με απώτερο σκοπό την επίτευξη του συλλογικού αγαθού, που εκπορεύεται από ένα κοινό τρόπο ζωής. Ο Πλούταρχος θέτει ως κυρίαρχο σκοπό της Πολιτείας “εις εν τούτω συντείνει κεφάλαιον” να μην θεωρούν οι άνθρωποι τους εαυτούς ως κατοίκους ξεχωριστών πόλεων ή δήμων που εφαρμόζουν διαφορετικούς κανόνες δικαίου αλλά να νιώθουν όλους τους συνανθρώπους τους ως συνδημότες και συμπολίτες και να υπάρχει ένας ενιαίος τρόπος οργάνωσης της πολιτείας με ένα κοινό νόμο, που αποτελεί το φυσικό νόμο και παραπέμπει στο καθεστώς ευνομίας. Η ευνομία αποτελούσε μόνιμο αίτημα στη θεωρία και την πρακτική της ελληνικής αρχαιότητας. Ένας από τους υποστηρικτές της δημοκρατίας, ο λεγόμενος “Ανώνυμος του Ιαμβλίχου” συνοψίζει τα πλεονεκτήματά της, αξιολογώντας την ως «ό,τι καλύτερο για το σύνολο και για το άτομο». Στους Στωικούς, ο νόμος είναι ουσιαστικό στοιχείο της πόλης, που ορίζεται ως ένα «πλήθος ανθρώπων που διοικούνται από τον νόμο» (Κλήμης Αλεξανδρέυς, Στρωματείς, 4.26), τον φυσικό νόμο που ισχύει για όλα τα πράγματα. Ο ηγέτης αυτής της κοσμοπόλης πρέπει να γνωρίζει τα αγαθά και τα κακά, να κατέχει το κύριο πολιτικό αγαθό, την αρετή, και να αναλαμβάνει πολλαπλούς ρόλους (κυβερνήτης, δικαστικός, παιδαγωγός κ.ά.), ώστε να διασφαλιστεί η ευνομία. Έτσι, υπογραμμίζεται ο ενιαίος χαρακτήρας της κοσμικής πόλης όπου συνυπάρχουν όλοι οι άνθρωποι, διοικούμενη από το θεϊκό κοινό νόμο, το Λόγο. Στην ιδεατή πολιτεία του Ζήνωνα οι άνθρωποι είναι ίσοι και αποτελούν μέρος ενός συνόλου, που έχουν επιλέξει να ζουν με φυσική ελευθερία, χωρίς οικογένεια και υλικά αγαθά και χωρίς αντιθέσεις ανάμεσα τους.

Για τον Ζήωνα, λοιπόν, η πηγή της ηθικής τάξης στην Πολιτεία των σοφών δεν είναι πλέον το θετό δίκαιο και οι επιμέρους συμβάσεις, αλλά ο νόμος της φύσεως που αποτελεί και τον μοναδικό νόμο που υποχρεώνει σε υπακοή.

Στο παράλληλο κείμενο ο Μάρκος Αυρήλιος προτρέπει τον αποδέκτη του λόγου του να αντιληφθεί τον εαυτό του ως οργανικό μέρος ενός συνόλου, που υπακούει στους κοινούς φυσικούς νόμους που ταυτίζονται με τον ορθό λόγο «έν ήμιν λόγος, ο οποίος είναι κομμάτι του κοσμικού λόγου, γι’ αυτό έχει καθολική εμβέλεια και ισχύ, είναι αιώνιος και σταθερός «Είμαι μέρος του συνόλου που υπακούει σε φυσικούς νόμους». Προκειμένου να λειτουργεί επωφελώς το άτομο για το κοινωνικό σύνολο με απώτατο στόχο την κοινή ευδαιμονία «Όσο θα θυμούμαι ότι είμαι μέρος ενός τέτοιου συνόλου, θα μένω ευχαριστημένος, ό,τι και να προκύψει» χρειάζεται να εναρμονιστεί με την κοσμική ισορροπία. Σε αυτή την πολιτεία κάθε πολίτης εφόσον αναγνωρίζει την συγγένεια μεταξύ των ανθρώπων με αποτέλεσμα ολόκληρη η έμβια ύλη να υποτάσσεται κάτω από κοινούς φυσικούς νόμους όπως ακριβώς στη πολιτεία του Ζήνωνος οι άνθρωποι συμβιώνουν σαν μια αγέλη κάτω από τον κοινό φυσικό και συμπαντικό νόμο με απώτερο σκοπό πάντα την ευδαιμονία του συνόλου «Έχοντας αυτά κατά νου ... για τον εαυτό της» κάθε του πράξη αποσκοπεί στο κοινό συμφέρον γεγονός που του εξασφαλίζει και την ατομική ευδαιμονία. Καμία ενέργεια αντικοινωνική δεν είναι επιτρεπτή, καμία παρόρμηση που να υπαγορεύει το κοινό συμφέρον, όπως στη πολιτεία του Ζήωνα, που δεν υπάρχουν στεγανά. Τέλος, ο Μάρκος Αυρήλιος παρουσιάζει τον τρόπο για την επίτευξη της ευδαιμονίας και της ατομικής και ηθικής τελείωσης μέσω της πραγμάτωσης της ενάρετης ζωής που υποδεικνύεται από τη λογική που υπάρχει σε κάθε άνθρωπο.

Και στα δύο λοιπόν κείμενα γίνονται αντιληπτές οι Στωικές αντιλήψεις για τη λειτουργία του κόσμου αλλά και του σύμπαντος καθώς και η αξία του κοινού φυσικού νόμου που υπερβαίνει κάθετί ανθρώπινο και συμβατικό

- B3.** α. συντείνει: Χαμήλωσε την ένταση του ήχου της τηλεόρασης.
β. αίρεσιν: Η συμμετοχή στην εκδρομή ήταν προαιρετική.
γ. κρατήρι: Αν και ηλικιωμένος, είχε γερή κράση .
δ. ἐνέπλησε: Η υπογεννητικότητα οδηγεί σε μείωση του πληθυσμού.
ε. χρώμενος: Διάβασε τις οδηγίες χρήσεις .

B4.

1. → γ
2. → α
3. → β
4. → α
5. → α

Γ. ΑΔΙΔΑΚΤΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

Γ1. Όσοι είχαν την αρχηγία στη Σάμο και κυρίως ο Θρασύβουλος, ο οποίος βέβαια υποστήριζε πάντοτε την ίδια άποψη, αφού άλλαξε την πολιτική κατάσταση , με αποτέλεσμα να επιστρέψει ο Αλκιβιάδης από την εξορία, και τελικά κάνοντας συνέλευση έπεισε το σύνολο των στρατιωτών. και αφού αποφάσισαν με ψήφο αυτοί την επιστροφή του Αλκιβιάδη και την αμνηστία, αφού έπλευσε (ο Θρασύβουλος) προς τον Τισσαφέρην, έφερε πίσω από την εξορία στη Σάμο τον Αλκιβιάδη θεωρώντας μοναδική σωτηρία εάν φέρει με το μέρος τους (των Αθηναίων) τον Τισσαφέρην απομακρύνοντάς τον από τους Πελοποννησίους.

Γ2. Ο Αλκιβιάδης επιστρέφοντας από την εξορία μετά από πρωτοβουλία του Θρασύβουλου, ο οποίος και τον έφερε πίσω στη Σάμο, μεγαλοποιεί την επιρροή που ασκεί στον Τισσαφέρην. Η ενέργειά του αυτή εξυπηρετεί τον ίδιο καθώς προκαλεί το φόβο των ολιγαρχικών στην Αθήνα (ίνα οί τε οἴκοι τὴν ὀλιγαρχίαν ἔχοντες φοβοῖντο αὐτὸν) αλλά και ιδιαίτερα επιφέρει τη διάλυση των ολιγαρχικών οργανώσεων (μᾶλλον αἱ ξυνωμοσίαι διαλυθεῖεν). Επιδιώκει επίσης να ενισχύσει την εκτίμησή στο πρόσωπό του και το θάρρος του στρατού στη Σάμο (καὶ οἱ ἐν τῇ Σάμῳ τιμιώτερόν τε αὐτὸν ἄγοιεν καὶ αὐτοὶ ἐπὶ πλέον θαρσοῖεν,) επιφέροντάς πλήγμα στον Τισσαφέρην και σε όσους είχαν εναποθέσει τις ελπίδες τους σε αὐτὸν(οἱ τε πολέμιοι τῷ Τισσαφέρηνι ὡς μάλιστα διαβάλλοιντο καὶ [ἀπὸ] τῶν ὑπαρχουσῶν ἐλπίδων ἐκπίπτοιεν) γεγονός ευνοϊκό για τους Αθηναίους.

Γ3.α

Τοῖς πλήθεσι
ἰδιαιτέραν/ἰδιωτέραν
πλεῖστα
ὑμᾶς αὐτάς
τῶν ὑπαρχόντων
τῇ ἐλπίδι

Γ3.β. πέπεικε

ἐψηφισμένων
πεπλευκῶς
καταγήοχε/κατήχε

Γ4.α.

τὰ πράγματα:	αντικείμενο στο ρήμα μετέστησε
ἄδειαν:	άμεσο αντικείμενο στη μετοχή ψηφισαμένων
ὡς τὸν Τισσαφέρην:	εμπρόθετος επιρρηματικός προσδιορισμός της κατεύθυνσης σε πρόσωπο στη μετοχή πλεύσας
ἐκκλησίας:	υποκείμενο στη μετοχή γενομένης(γενική απόλυτη)
τῶν μελλόντων:	επιθετική μετοχή ως ονοματικός, ετερόπτωτος προσδιορισμός, γενική αντικειμενική στο ἔλπίδας
οἴκοι:	δοτικοφανές επίρρημα στάσης σε τόπο στη μετοχή οἱ ἔχοντες
τῷ Τισσαφέρει:	ονοματικός, ετερόπτωτος προσδιορισμός, δοτική αντικειμενική στο πολέμιοι

Γ4β. πλεύσας: επιρρηματική χρονική μετοχή συνημιμένη στο υποκείμενο Θρασύβουλος, που δηλώνει το προτερόχρονο
Αναλύεται σε ἐπεὶ ἔπλευσε

Επιμέλεια απαντήσεων:
Σκουριανού Μαίρη
Μπέκου Νατάσα
Φιλολογοί
Φροντιστήριο Μ.Ε «ΕΠΙΛΟΓΗ» - Καλαμάτα
<http://www.epil.gr>